

MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI SHAROITIDA BOLALARNING HARAKAT POTENSIALINIRIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Masharipova Miyassar Ichanovna,
Urganch davlat universiteti dotsent

Annotatsiya: Sog'lom bolani tarbiyalashda eng muhim vositalardan biri jismoniy mashqlar, harakatli o'yinlar va sport ko'ngilochar o'yinlari sanaladi. Boladagi jismoniy sifatlar, harakat ko'nikma va malakalari rivojining zarur hamda etarli darajasini ta'minlovchi jismoniy imkoniyatlarning tabiiylikka muvofiq va individual - mos tarzda rivojlantirilishi, maktabgacha yoshdagi bolalarga jismoniy umumiy tarbiyaga oid ma'lumotlarni berish, bunda ularning jismoniy tarbiyasiga oid aqliy, texnologik, axloqiy, etik va estetik qadriyatlarni o'zlashtirishiga erishish, bilimlarning mustaqil mashg'ulotlar o'tkazishning boshlang'ich ko'nikmalari darajasida dolzarblashuvi.

Kalit so'zlar: Jismoniy mashqlar, harakat ko'nikma, malaka, harakatli o'yinlar, jismoniy sifatlar, kuch, tezkorlik, chaqonlik, egiluvchanlik, chidamlilik, texnologik, aqliy, axloqiy, etik, estetik

ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ДВИГАТЕЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА ДЕТЕЙ В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Машарипова Мияссар Ичановна,
Ургенчский государственный университет, факультет спорта и искусств, доцент

Аннотация: Одним из важнейших энергий в воспитании здорового ребенка являются физические упражнения, активные игры и спортивные развлечения. Физическая культура необходима для развития у ребенка физических качеств, умений и навыков, а также естественности и индивидуально-соответствующего развития физической культуры, обеспечивающей питание продуктами питания, предоставление информации по физическому воспитанию дошкольному физическому воспитанию, в том числе овладение физической культурой интеллектуального воспитания технологические, морально-эстетические и эстетические материалы, управление самостоятельным обучением знаний.

Ключевые слова: Физические упражнения, двигательные навыки, умения, двигательные игры, физические качества, сила, скорость, ловкость, гибкость, выносливость, технологические, умственные, моральные, этические, эстетические.

TECHNOLOGY FOR DEVELOPMENT OF THE MOVEMENT POTENTIAL OF CHILDREN IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Miyassar Ichanovna Masharipova,
Urganch State University, Faculty of Sports and Arts, associate professor

Abstract: One of the most important things in raising a healthy child is exercise, movement games, and sports entertainment. When exercising with children, it is important to monitor their health, appearance, mood, fatigue, appetite, and sleep. Every healthy child should have a medical examination 2-3 times a year. Natural and individual development of physical abilities that provide the necessary and sufficient level of development of physical qualities, monitor skills and abilities in the child, providing information on general physical education to preschool children, including mental, technological, achieving the acquisition of moral, ethical and aesthetic values, the actualization of knowledge at the level of basic skills of independent study.

Key words: Physical exercise, movement skills, skill, movement games, physical qualities, strength, speed, agility, flexibility, endurance, technological, mental, ethical, ethical, aesthetic.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi PQ-3305-son "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrdagi PQ-2707-son "2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga muvofiq mamlakatda o'tkazilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarni, xorijiy mamlakatlar ilg'or tajribasi hamda ilm-fan

yutuqlari va zamonaviy informatsion kommunikativ texnologiyalarni inobatga olgan holda maktabgacha ta'lim tizimida ma'nan mukammal va intellektual rivojlangan shaxsni tarbiyalashdir ta'lim-tarbiya jarayoniga pedagogik va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishdan iborat.

Maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual ruhiy va jismoniy xususiyatlari, madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda hamda bolada ma'naviy me'yorlarni shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallanishini ko'zda tutgan har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayon hisoblanadi.

Jamiyatimizda sog'lom turmush tarzini shakllantirish, aholining, ayniqsa yosh avlodning jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan muntazam shug'ullanishi uchun zamon talablariga mos shart sharoitlar yaratish, sport musobaqalari orqali yoshlarda o'z irodasi, kuchi va imkoniyatlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, mardlik va vatanparvarlik, ona Vatanga sadoqat tuyg'ularini kamol toptirish, shuningdek, yoshlar orasidan iqtidorli sportchilarni saralab olish ishlarini tizimli tashkillashtirish hamda jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Maktabgacha tarbiyani insonparvarlashtirish uni yangilash jarayonining asosi hisoblanadi. Olimlar, amaliyotchi mutaxassislarining tobora ko'proq qismi maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy tarbiyalash tizimi shaxsga majmual, insoniy ta'sir o'tkazishi, har bir bolaning muntazam va imkon qadar to'la jismoniy rivojlanish huquqi amalga oshirilishini ta'minlashi kerak, degan xulosaga kelmoqdalar.

Bolalarni o'rab turgan muhit o'zgarib bormoqda. Oddiy, sodda o'yinlar o'rniga kompyuter o'yinlari kirib keldi. Bolani aqliy, estetik rivojlantirish ustuvorlik kasb etmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy rivojlantirish muammolarini hal etishning yangi yo'llarini izlash, birinchidan, ko'rsatilgan ziddiyatlarni hal etish zarurati bilan, ikkinchidan, o'sib kelayotgan yosh avlodning jismoniy tayyorgarligi hamda psixik rivoji jarayonini takomillashtirish qonuniyatlarini, metodologik va usuliy sharoitlarini o'rganish zarurati bilan bog'liq. Ilk go'daklikning jiddiy xususiyati bolaning salomatligi, jismoniy va asabiy-psixik rivojlanish holatining o'zaro aloqasi va bir-biriga bog'liqligidir. Sog'lom, jismonan baquvvat bola kasalliklarga kamroq chalinish bilan birga psixik jihatdan ham yaxshiroq rivojlanadi.

Shunga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalarni jismonan va ruhan sog'lomlashtirish, bolaning harakat sohasini rivojlantirish, chaqqon, kuchli, jasur bo'lishdek hayotiy ehtiyojlar asosida harakatga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishning samarali vositalarini izlab topish dolzarb masala hisoblanadi. Mazkur muammoning yechimi, bizningcha, yaxlit tarbiya jarayonini, bolaning har bir tomonlama mutanosib, jumladan, jismoniy va shaxsiy rivojini ta'minlovchi ijtimoiy-pedagogik sharoitlar birligini yaratishda. Bunda bolalarning harakat faoliyatini tashkil etishning o'yin shakllari eng qimmatli sanaladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Taniqli psixologlar A.S.Vigotskiy, A.V.Zaporojes, A.N.Leontev, D.B.Elkonin ta'rificha, maktabgacha yoshda o'yin yetakchi faoliyat bo'lib, u tufayli bola psixikasida katta o'zgarishlar yuz beradi. Harakatli o'yin maktabgacha yoshdagi bola uchun eng qulay faoliyat shakli bo'lib, harakatlar ko'nikmasini ongli ravishda takrorlashni ko'zda tutadi (A.V. Zaporojes). Ko'pgina tadqiqotchilar: V.G. Barabash (1999), O.I. Kokoreva, T.I. Osokina, N.V. Poltavseva, Ye.A. Sagadachnaya, E.Ya. Stepanenkova harakatli o'yin tufayli bolalar tabiiy harakat faolligi sharoitida o'z jismoniy va psixik imkoniyatlarini namoyish etib, tengdoshlari bilan murakkab munosabatlarga kirishishlarini qayd etadilar.

Biroq harakatli o'yinlar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy sifatleri va psixik jarayonlarini maqsadli rivojlantirish masalasi xususida ayrim ishlarda to'xtalib o'tilgan bo'lsa ham, batafsil so'z yuritilmagan.

Yuqorida bayon etilganlardan ko'rinib turibdiki, maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy tarbiyasida ularni jismoniy sifatleri va psixik jarayonlarini ko'proq rivojlantirishga ko'ra tabaqalashtirish (differensiallash) asosida harakatli o'yinlardan foydalanishga yangi usuliy yondashuvlarni izlash hamda ishlab chiqishga bag'ishlangan ilmiy ishimiz mavzusi juda dolzarb.

Tadqiqot metodologiyasipedagogik loyihalash jarayoni asoslari sifatida insonparvarlik mafkurasidan foydalanish;

mamlakatdagi va chet el olimlarining fiziologiya, psixologiya, tibbiyot, falsafa, pedagogika sohasida bolalarning harakat faoliyatlari hamda psixik rivojlanishi orasidagi o'zaro aloqasi hamda o'zaro munosabati to'g'risidagi qoidalar;

maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy tarbiyasi to'g'risidagi nazariy qoidalarning bola tarbiyalash boshqaruvining yaxlit, ko'p tarkibiy qisimli jarayon sifatidagi yig'indisi (Ye.I. Arkin, I.A. Arshavskiy, A.N. Keneman, D.V. Xuxlaeva, T.I. Osokina);

turli nazariy va amaliy soxalarda empirik tadqiqotlar umumiy-ilmiy usulini namoyish etuvchi

tizimli yondashuv;

harakat sifatlarini rivojlantirish nazariyasi (N.A. Bernshteyn, V.M. Zatsiorskiy, R.Ye. Motelyanskaya, V.I. Lyax, N. Panfilova va b.).

harakatli o'yinlarni bola shaxsiga har tomonlama ta'sir ko'rsatuvchi vosita sifatida belgilash (O.N.Kokoreva, L.M. Korovina, N.V. Poltavseva, E.Ya. Stepanenkova, Ye.A. Sagadachnaya).

Tahlil va natijalar Hozirgi vaqtda ko'pgina olimlar va mutaxassislar maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy tarbiyalash tizimini jiddiy o'zgartirish zarurati to'g'risidagi masalani kun tartibiga qo'ymoqdalar. Jamiyat hayotining to'xtovsiz o'zgarib turgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoiti, mazkur muammoning yechimiga har bir muayyan maktabgacha ta'lim muassasasidagi turli uslubiy yondashuvlar, bunday bolalarning salomatligi va boshqa sabablar jismoniy sifatlarning ham, psixik jarayonlarning ham rivojlanishiga xos yosh dinamikasiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun tadqiqotimizning birinchi bosqichida quyidagi vazifalar hal etildi:

maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy sifatlari va psixik jarayonlarining dinamikasi hamda yosh xususiyatlarini aniqlash;

maktabgacha yoshdagi bolalarning asosiy jismoniy sifatlari hamda psixik jarayonlari orasidagi o'zaro bog'liqlik qonuniyatlarini aniqlash.

Tadqiqotlar o'quv yilining boshi va oxirida o'tkazildi. Turli jismoniy sifat ko'rsatkichlarining mutlaq qiymatlarini tavsiflash uchun har bir yosh-jins guruhida 14 tagacha testdan foydalanildi. Bunda bolalarning har bir yosh-jins guruhida har xil testlar qo'llangan bo'lib, ularni ob'ektiv ravishda taqqoslash mumkin emas edi. Shuning uchun jismoniy tayyorgarlikning mutlaq ko'rsatkichlari nisbiy birliklarda ko'rsatildi. Ular integral ko'rsatkichlar mutlaq kattaliklarini qo'llanilgan testlar miqdoriga bo'lish natijasida olindi.

Kuch sifatlari va psixik jarayonlar ko'rsatkichlarining o'zaro bog'liqligi.

Kuch sifatlari va psixik jarayonlarning bir-biriga bog'liq holda rivojlanishi samaradorligi to'g'risida yanada batafsilroq fikr yuritish uchun birinchi tadqiqotlarning ham, ikkinchisining ham ma'lumotlari bo'yicha biz tekshirgan barcha ko'rsatkichlar o'zaro bog'liqlikda tahlil etildi. O'tkazilgan tahlil 3-6 yoshli bolalarda aniqlangan ijobiy o'zaro bog'liq ko'rsatkichlar xususida mulohaza qilish imkonini berdi.

Ayni paytda, tadqiqotlar shuni isbotladiki, kuch sifatlari va psixik jarayonlarga oid turli ko'rsatkichlar darajasi hamda o'zaro bog'liqligining mustahkamligi, shuningdek, uning ishonchliligi o'g'il bolalar va qizlarda turlicha namoyon bo'lar ekan. Bu 4.5-jadvaldan yakqol ko'rinib turibdi. Masalan, pedagogik tajribadan so'ng uch yoshli o'g'il bolalarning nazorat guruhida bog'liqlik darajasining ishonchli ijobiy ko'rsatkichi 48 tadan faqat 6 ta, to'rt yoshda muvofiq ravishda – 2 va 5, besh yoshda – 2 va 2, olti yoshda – 2 va 4. Qizlar guruhida birmuncha farqli manzarani kuzatish mumkin (4.5-jadval). Ularda pedagogik tajribadan keyin barcha holatlarda kuch sifatlari va psixik jarayonlar orasidagi ishonchli ijobiy bog'likliklar ancha yuqori bo'lib chiqdi. Jismoniy tayyorgarlik va diqqatning integral ko'rsatkichlari orasidagi o'zaro bog'liqlik tahlili biron-bir jiddiy tafovutlarni yuzaga chiqarmadi. Bu 3.1-jadvalda aniq ko'rinib turibdi. Diqqat hamda chidamlilik qiymatlari orasidagi ishonchli bog'liqlik o'g'il bolalarda faqat besh yoshda, qizlarda esa olti yoshda chaqqonlik bilan kuzatildi.

O'g'il bolalarda uch yoshda bog'liqlikning nisbatan yuqori darajasi diqqat va chidamlilik ko'rsatkichlari orasida aniqlanadi, to'rt, besh va olti yoshda egiluvchanlik bilan, muvofiq ravishda qizlarda uch yoshda chidamlilik, to'rt yoshda – tezkorlik va egiluvchanlik, besh va olti yoshda – faqat egiluvchanlik ko'rsatkichlari bilan yuzaga chiqadi. Tahlil etilayotgan ko'rsatkichlar orasidagi variantlarning eng past koeffitsientlari o'g'il bolalarda uch yoshda (egiluvchanlik ko'rsatkichlari bilan), qizlarda esa besh yoshda (chidamlilik ko'rsatkichlari bilan) aniqlandi.

Uch yoshli o'g'il bolalarda tafakkur hamda egiluvchanlik qiymatlari orasida nisbatan mustahkam bog'liqlik qayd etildi, to'rt yoshda – chidamlilik, besh yoshda – barcha besh xil jismoniy sifatlari, olti yoshda – kuch va chaqqonlik orasida. Mos ravishda bunday yo'nalish qizlarda uch yoshda chaqqonlik, to'rt yoshda egiluvchanlik, besh yoshda chaqqonlik va olti yoshda kuch hamda chaqqonlik ko'rsatkichlari bilan namoyon bo'ldi. Bog'liqlikning (korrelyatsiya)ning eng past koeffitsienti o'g'il bolalarda (tezkorlik) va qizlarda (kuch) to'rt yoshda aniqlandi.

Jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari bilan bog'liqlikka ko'ra tahlil etilgan so'nggi psixik jarayon tasavvur edi.

Mazkur holatda faqat qizlarda chaqqonlik (uch yosh), chidamlilik (to'rt yosh) va tasavvurning integral ko'rsatkichlari orasida variantlarning ikkita ishonchli koeffitsienti ma'lum bo'ldi.

Boshqa hollarda jismoniy sifatlar va psixik jarayonlar orasidagi o'zaro aloqa kattaligi ishonchli bo'lmadi. Lekin, agar jadal rivojlanish davrini boshidan kechirayotgan 3-6 yoshli biz tekshirayotgan bolalarning ko'rsatkichlari statistik ishlovdan o'tganligini hisobga oladigan bo'lsak, hatto ijobiy bog'liqlik ham hech bo'lmaganda jismoniy hamda psixik jarayonlarning o'zaro ta'siri yo'nalishi xususida ma'lumot berishi mumkin.

Uch yoshli o'g'il va qiz bolalarda tasavvur, kuch va chaqqonlik ko'rsatkichlari orasida, to'rt yoshda o'g'il bolalarda faqat kuch ko'rsatkichlari, qizlarda esa tezkorlik bilan, besh yoshda o'g'il bolalarda – kuch, qizlarda tezkorlik va egiluvchanlik, olti yoshda o'g'il bolalarda tezkorlik, chaqqonlik va egiluvchanlik, qizlarda esa kuch va chidamlilik ko'rsatkichlari bilan nisbatan mustahkam ijobiy bog'liqliklar kuzatildi. Variantlarning eng past koeffitsientlari o'g'il bolalarda to'rt yoshda (chidamlilik), qizlarda esa uch yoshda (tezkorlik) qayd etildi.

Shunday qilib, tadqiqotlarning statistik materiallarini o'zaro bog'liqlikka ko'ra tahlil qilish maktabgacha ta'lim muassasasidagi tabiiy sharoitda rivojlanayotgan bolalarda jismoniy sifatlar hamda psixik jarayonlar orasidagi o'zaro bog'liqlikning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi. Bu xususiyatlar shundan iboratki, psixik jarayonlarning rivojlanish darajasiga 3-6 yoshli bolalarda jismoniy tayyorgarlikning har xil ko'rsatkichlari albatta ta'sir o'tkazadi. Lekin bu ta'sirlarning kattaligi hali yakqol ifodalangan (ishonchli) shaklda namoyon bo'lmaydi. Biz turli yosh va jinsli bolalarning jismoniy sifatleri hamda psixik jarayonlari orasidagi o'zaro bog'liqligida qandaydir qonuniyat borligini payqamadik. Mazkur ko'rsatkichlar va jinsiy dimorfizm orasidagi o'zaro ta'sirning namoyon bo'lishida yosh omilining mavjudligi to'g'risida to'la ishonch bilan gapirish mumkin.

Bizning ishimizda 3-6 yoshli bolalarning jismoniy sifatleri va psixikasini takomillashtirish jarayoniga aniq maqsad bilan ta'sir ko'rsatuvchi tashqi omil sifatida harakatli o'yinlar tanlab olindi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy tayyorgarlik va psixik jarayonlar ko'rsatkichlarining o'zaro bog'liqligi

№	Psixik jarayonlar	Jinsi	3 yosh					4 yosh					5 yosh					6 yosh				
			Kuch	Chidamlilik	Tezkorlik	Chaqqonlik	Egiluvchanlik	Kuch	Chidamlilik	Tezkorlik	Chaqqonlik	Egiluvchanlik	Kuch	Chidamlilik	Tezkorlik	Chaqqonlik	Egiluvchanlik	Kuch	Chidamlilik	Tezkorlik	Chaqqonlik	Egiluvchanlik
1.	Idrok	O'	175	338	203	223	109	276	125	319	327	392	250	419	315	242	300	159	295	69	158	97
		Q	122	229	72	286	278	119	255	107	247	265	162	506	282	259	91	151	121	237	246	141
2.	Ko'rish xotirasi	O'	198	180	180	89	169	157	165	195	336	105	340	112	282	260	296	72	385	75	98	229
		Q	182	245	150	205	469	246	231	193	470	150	110	261	238	152	190	260	209	252	359	296
3.	Diqqat	O'	179	310	175	130	59	96	185	85	92	275	210	402	183	125	380	319	83	245	161	178
		Q	165	294	236	248	251	119	213	379	170	290	178	103	190	288	242	256	164	230	455	349
4.	Tafakkur	O'	120	158	118	219	230	124	169	42	38	120	390	256	138	327	217	132	67	41	48	295
		Q	137	170	220	332	268	99	175	229	110	295	186	173	175	201	169	293	168	252	322	243
5.	Tasavvur	O'	212	130	119	229	149	346	42	159	170	75	272	194	199	199	108	189	150	378	295	370
		Q	216	200	65	458	201	198	458	225	155	140	76	119	260	134	256	275	226	206	93	74

Jismoniy tayyorgarlik va diqqatning integral ko'rsatkichlari orasidagi o'zaro bog'liqlik tahlili biron-bir jiddiy tafovutlarni yuzaga chiqarmadi. Bu 3.1-jadvalda aniq ko'rinib turibdi. Diqqat hamda chidamlilik qiymatlari orasidagi ishonchli bog'liqlik o'g'il bolalarda faqat besh yoshda, qizlarda esa olti yoshda chaqqonlik bilan kuzatildi.

O'g'il bolalarda uch yoshda bog'liqlikning nisbatan yuqori darajasi diqqat va chidamlilik ko'rsatkichlari orasida aniqlanadi, to'rt, besh va olti yoshda egiluvchanlik bilan, muvofiq ravishda

qizlarda uch yoshda chidamlilik, to'rt yoshda – tezkorlik va egiluvchanlik, besh va olti yoshda – faqat egiluvchanlik ko'rsatkichlari bilan yuzaga chiqadi. Tahlil etilayotgan ko'rsatkichlar orasidagi variantlarning eng past koeffitsientlari o'g'il bolalarda uch yoshda (egiluvchanlik ko'rsatkichlari bilan), qizlarda esa besh yoshda (chidamlilik ko'rsatkichlari bilan) aniqlandi.

Uch yoshli o'g'il bolalarda tafakkur hamda egiluvchanlik qiymatlari orasida nisbatan mustahkam bog'liqlik qayd etildi, to'rt yoshda – chidamlilik, besh yoshda – barcha besh xil jismoniy sifatlar, olti yoshda – kuch va chaqqonlik orasida. Mos ravishda bunday yo'nalish qizlarda uch yoshda chaqqonlik, to'rt yoshda egiluvchanlik, besh yoshda chaqqonlik va olti yoshda kuch hamda chaqqonlik ko'rsatkichlari bilan namoyon bo'ldi. Bog'liqlikning (korrelyatsiya)ning eng past koeffitsienti o'g'il bolalarda (tezkorlik) va qizlarda (kuch) to'rt yoshda aniqlandi.

Jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari bilan bog'liqlikka ko'ra tahlil etilgan so'nggi psixik jarayon tasavvur edi .

Mazkur holatda faqat qizlarda chaqqonlik (uch yosh), chidamlilik (to'rt yosh) va tasavvurning integral ko'rsatkichlari orasida variantlarning ikkita ishonchli koeffitsienti ma'lum bo'ldi.

Boshqa hollarda jismoniy sifatlar va psixik jarayonlar orasidagi o'zaro aloqa kattaligi ishonchli bo'lmadi. Lekin, agar jadal rivojlanish davrini boshidan kechirayotgan 3-6 yoshli biz tekshirayotgan bolalarning ko'rsatkichlari statistik ishlovdan o'tganligini hisobga oladigan bo'lsak, hatto ijobiy bog'liqlik ham hech bo'lmaganda jismoniy hamda psixik jarayonlarning o'zaro ta'siri yo'nalishi xususida ma'lumot berishi mumkin.

Uch yoshli o'g'il va qiz bolalarda tasavvur, kuch va chaqqonlik ko'rsatkichlari orasida, to'rt yoshda o'g'il bolalarda faqat kuch ko'rsatkichlari, qizlarda esa tezkorlik bilan, besh yoshda o'g'il bolalarda – kuch, qizlarda tezkorlik va egiluvchanlik, olti yoshda o'g'il bolalarda tezkorlik, chaqqonlik va egiluvchanlik, qizlarda esa kuch va chidamlilik ko'rsatkichlari bilan nisbatan mustahkam ijobiy bog'liqliklar kuzatildi. Variantlarning eng past koeffitsientlari o'g'il bolalarda to'rt yoshda (chidamlilik), qizlarda esa uch yoshda (tezkorlik) qayd etildi.

Shunday qilib, tadqiqotlarning statistik materiallarini o'zaro bog'liqlikka ko'ra tahlil qilish maktabgacha ta'lim muassasasidagi tabiiy sharoitda rivojlanayotgan bolalarda jismoniy sifatlar hamda psixik jarayonlar orasidagi o'zaro bog'liqlikning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi. Bu xususiyatlar shundan iboratki, psixik jarayonlarning rivojlanish darajasiga 3-6 yoshli bolalarda jismoniy tayyorgarlikning har xil ko'rsatkichlari albatta ta'sir o'tkazadi. Lekin bu ta'sirlarning kattaligi hali yakqol ifodalangan (ishonchli) shaklda namoyon bo'lmaydi. Biz turli yosh va jinsli bolalarning jismoniy sifatleri hamda psixik jarayonlari orasidagi o'zaro bog'liqligida qandaydir qonuniyat borligini payqamadik. Mazkur ko'rsatkichlar va jinsiy dimorfizm orasidagi o'zaro ta'sirning namoyon bo'lishida yosh omilining mavjudligi to'g'risida to'la ishonch bilan gapirish mumkin.

Bizning ishimizda 3-6 yoshli bolalarning jismoniy sifatleri va psixikasini takomillashtirish jarayoniga aniq maqsad bilan ta'sir ko'rsatuvchi tashqi omil sifatida harakatli o'yinlar tanlab olindi. Mazkur ilmiy ishning natijalari navbatdagi bobda bayon etilgan.

Xulosa Pedagogik tajriba shuni ko'rsatadiki, barcha jismoniy sifatlar o'zgarishlarining tabiiy yosh xususiyatlarini saqlab qolishgina emas, ayrim hollarda hatto bu jarayonni tezlashtirishga ham erishildi. Bu ko'proq darajada chaqqonlik va egiluvchanlikning rivojlanishiga, kamroq chidamlilik, kuch va tezkorlikning rivojlanishiga taalluqlidir.

Pedagogik tajribadan so'ng psixik jarayonlar ko'rsatkichlarining eng yaqqol ifodalangan o'sishi: o'g'il bolalarda 3 yoshdan 4 yoshgacha – diqqatlar tasavvur va ko'rish xotirasini, 5 yoshdan 6 yoshgacha – ko'rish xotirasi, tafakkur va tasavvurni; qizlarda: 3 yoshdan 4 yoshgacha – ko'rish xotirasi, tafakkur va tasavvurni, 5 yoshdan 6 yoshgacha – ko'rish xotirasi, idrok va tasavvurni tadqiq etganda qayd qilindi.

Qizlarda ham, o'g'il bolalarda ham yetakchi psixik jarayon ko'rish xotirasidir.

Jismoniy sifatlar va psixik jarayonlarning bir-biriga ta'sirini o'zaro bog'liqlikda tahli etish pedagogik tajriba natijasida anchagina ishonchli bog'liq jihatlarni yuzaga chiqardi. Masalan, tajriba guruhining 3-yoshli o'g'il bolalarida bunday bog'liq jihatlari nazorat guruhlariga nisbatan 2,8 marta, qizlarda – 2,1 marta, maktabgacha yoshdagi bolalarning butun kontingenti bo'yicha esa 2,4 marta ortiq bo'ldi.

Maktabgacha tarbiya muassasalaridagi jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida tabaqalashtirilgan harakatli o'yinlarni qo'llash texnologiyasi 3-6 yoshli bolalarning harakat imkoniyatlarini, jismoniy tayyorgarligini va psixik imkoniyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, ularning kichik maktab yoshi

davriga o'tish uchun tayyorgarligi sifatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi PQ-3305-son "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori
2. Masharipova M.I., Maktabgacha tarbiya muassasalari sharoitida bolalarning harakat potensialini maqsadli rivojlantirish texnologiyasi. dis....pedagogika fanlari nomzodi. - T, 2007. – 24b.
3. Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста: Сборник статей / Под редакцией А.Н Леонтева, А.В Запарожеса – М.,1995. – 144 с.
4. Yusupova.P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. Toshkent. O'qituvchi. 1993.Ф